

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 86, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 15. DECEMBAR 2009.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 12. januara

MIXER

Piše: Saša Čirić

SAJAMSKA ENTROPIJA

Ideologija diletantizma

Od 2. do 6. decembra u Sofiji je održan 28. Međunarodni Sajam knjiga. Srbija je prošle godine prvi put učestvovala na sofijskom Sajmu knjiga, kada je dogovoreno da 2009. bude zemlja počasni gost Sajma. Godinu dana kasnije umesto štanda počasnog gosta posetioce Sajma knjiga u Sofiji dočekao je poveći prazan prostor na privilegovanom mestu Nacionalnog dvorca kulture,

posetu "jevrejskog Tolstoja" Amosa Oza i novi roman Dena Bruna *Izgubljeni gost*. „Nedostatak gostujuće države se odrazio ozbiljno, pogotovo imajući u vidu prošlogodišnje učešće Rusije koja je zauzela gotovo polovinu površine sajma“, obzirno komentariše Krstev ovaj međudržavni kulturni skandal. Opet, dok naši mediji čute o otkazivanju nastupa Srbije u poslednji čas, srpsko Ministarstvo kulture na svom sajtu slavodobitno obznanjuje ilustrovanu reportažu nastupa naših poslenika na „Danima srpske kulture“ u Sofiji. Jeste da to nije to, ali se vremenski poklapa a i raznovrsno je.

LAKO JE TUĐIM PRUTOM GLOGINJE MLATITI

Umesto srpskog štanda u Sofiji se instalirala delegacija srpskog PEN-a, filmski i pozorišni delatnici i predstavnici Narodne biblioteke Srbije. Kako saznajemo na sajtu Ministarstva kulture Srbije, bugarologu Mihajlu Pantiću i vizantologu Srđanu Pirivatricu bugarski predsednik Georgi Prvanov uručio je odlikovanja zbog njihovog rada na „popularisanju bugarske kulture u Srbiji i unapre-

MIXER

Saša Čirić: Sajamska entropija

ARMATURA

Jerko Bakotin&Hrvoje Krešić:
Gaza – dan u najvećem zatvoru na svijetu

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić:
Žao mi te, ima da te boli...

BULEVAR ZVEZDA

KECMANOVIĆ, Nenad

BLOK BR. V

Radovan Popović: Primeri (1)

Ovoga puta o bolu: Srpski štand u Sofiji

gde se Sajam održavao. Neposredno uoči otvaranja Sajma u Sofiji Ministarstvo kulture Srbije je posle dugih i neuspešnih telefonskih pregovora, jednom faks porukom otkazalo svoje učešće. Zanimljivo, ni za srpske ni za bugarske medije sajamska *crna rupa* nije bila neka posebna vest. Recimo, dnevnik „24 časa“ konstatuje da je Srbija otkazala svoj nastup kao specijalni gost na Sajmu knjiga, kako je prvobitno bilo najavljeno. „Susedi nisu uspeli da se pripreme za predstavljanje zbog kratkog roka“, konstatuje se u ovom listu bez daljeg objašnjenja kakav je to kratak rok od godinu dana.

Kritičku notu sadrži osvrt Aleksandra Krsteva, kolumniste „Kulture“, nedeljnika za kulturu, literaturu i umetnost, najrelevantnijeg takvog nedeljnika u Bugarskoj. U tekstu indikativnog naslova „Izgubljeni sajam“ Krstev je targetirao tri noseća događaja 28. Sajma knjiga u Sofiji: učešće Srbije kao službenoga gosta,

đenju veza između bugarskog i srpskog naroda“, Beogradsko dramsko pozorište je u Nacionalnom pozorištu „Ivan Vazov“ nastupilo sa predstavom *Falsifikator*, u galerijskom holu Narodne biblioteke „Čirilo i Metodije“ u Sofiji otvorena je izložba Narodne biblioteke Srbije *Dva Radoslava, dva vremena*, dok je u bioskopu Bugarske kinoteke „Odeon“ u Sofiji prikazana kratka retrospektiva filmova Gorana Markovića. Ono što sajt nacionalnog Ministarstva kulture nigde ne pominje jeste marginalna činjenica da ni ovog gostovanja srpskih pisaca ne bi bilo da put do Bugarske i boravak u Sofiji nije finansirala jedna strana organizacija koja pomaže brojne projekte kulturne saradnje u regionu jugoistočne Evrope. Zaborav kao neuki nemar ili potuljena namera, svejedno. Dok se s jedne strane bugarski partner ostavlja na cedilu, s druge se paradno šepuri na temelju tuđih uplata.

Uzgred, da li će novoinicirani borci protiv stranih donacija oku-

pljeni oko opskurne grupe P 70 na novinski stub srama metnuti gospodu Mihajla Pantića, odnedavno nosioca ordena „Svete braće Kirila i Metodija“, te pisce Gorana Petrovića i Lasla Blaškovića, sofijske hadžije? Ili će ipak uspeti da razumeju da siromašne zemlje u tranziciji, poput Srbije, sa zahvalnošću treba da pristanu na svaki koristan aranžman koji vodi regionalnoj saradnji i promociji domaće kulture?

BLACK HOLE ZAUZEAO CEO HOL

No, vratimo se našem veselom skandalu: pozovite Srbiju i dobićete Pinčona pride, crnu sajamsku rupu i galaktički bezdan od 200 kvadratnih metara preglednog ničega, milosrdno poklonjenog posetiocima Sajma knjiga u Sofiji. Neka pukne pogled po sajamskoj hali, zašto da nas balast štanda sputava u kretanju i u percepciji sajamskog enterijera? Ionako bi ih zasuli mrtvim klasicima i podobnim PEN-ovcima, plačevnim ženskim pismom po meri Sanje Domazet ili osveštanom verskom i *zavedenom* stručnom literaturom. Dakle, zašto se naši popišmaniše: zbog Velbužda, Marice, Slivnice, logistike za NATO avione 1999. ili Jeremić, Vuk, podseti na bugarsko priznanje nezavisnosti Kosova?

Sledi kratak intervju sa Veselinom Kostovim iz Asocijacije Bugarska knjiga, predstavnikom organizatora 28. Sajma knjiga u Sofiji.

1. Kakav je dogovor bio sa srpskom stranom oko zakupa štanda?

Očekivali smo da Ministarstvo kulture Republike Srbije iznajmi oko 200 metara kvadratnih. Do poslednjeg trenutka smo čuvali ovo posebno mesto u Nacionalnom dvorcu kulture, gde se Sajam knjiga održavao.

2. Koje je razloge Ministarstvo kulture Srbije navelo da otkáže zakup štanda?

Asocijacija Bugarska knjiga, koja organizuje Sajam, nije dobila jasan zvaničan odgovor na vreme. Imali smo nekoliko telefonskih razgovora sa predstavnicima srpskog Ministarstva kulture, ali nije bilo jasnog odgovora. Bilo je nekoliko razgovora između bugarskog i srpskog Ministarstva kulture da bugarsko ministarstvo pomogne srpski štand. Poslednja ponuda Asocijacije Bugarska knjiga bila je da nam srpsko ministarstvo plati samo troškove čišćenje, struje, obezbeđenja itd. i da samostalno obezbedi konstrukciju štanda. Bugarsko Ministarstvo kulture se dogovorilo sa Nacionalnim dvorcem kulture da se prostor

za štand iznajmi besplatno. Možda je ova ponuda poslata prekasno (10 dana pre otvaranja Sajma) i odgovor dat putem telefona je bio da nema vremena da se organizuje nastup. Potom smo primili faks Ministarstva kulture da Srbija neće učestvovati.

3. Zašto nema zvaničnog saopštenja Sajma knjiga u Sofiji o tome, odnosno zašto i bugarska i srpska štampa prećutkuju ovaj događaj?

Štampa nije kriva za manjak informacija. Bilo je dosta pitanja na konferencijama za novinare pre početka Sajma, ali mi iz Asocijacija Bugarska knjiga nismo bili spremni da damo odgovore. Nismo imali nikakve zvanične informacije u tom trenutku. Problem je bio u nedostatku informacija od strane oba ministarstva kulture. Možda su oni bili isuviše diplomatski nastrojeni, što je dobro za administraciju, ali nije dobro za biznis.

Kao zaključak, glavni razlog su bili problemi u komunikaciji između dva ministarstva. Možda su postojali i finansijski problemi takođe. Da ne bude zabune, Međunarodni Sajam knjiga u Sofiji je u celini deo privatnog biznisa, njime rukovodi Asocijacija Bugarska knjiga koja predstavlja udruženje bugarskih izdavača i knjižara i koje je 100%odsto privatna kompanija. Jedina mogućnost da se podrži predstavljanje neke strane zemlje jeste da bugarske državne institucije obezbede novac. To je Bugarsko ministarstvo i predložilo, ali samo delimično. Srećom, doneli smo odluku da Srbija i sledeće godine bude počasni gost. Ove nedelje počinjemo razgovore sa našim Ministarstvom kulture o finansijskim aspektima. Insistiraćemo da budu znatno aktivniji u razgovorima sa svojim kolegama iz srpskog Ministarstva kulture.

HAM-HAM BROTHERS 3, SOFIJSKA VERZIJA

10 dana do Sajma, zemaljski dani teku

Bradić (suzdržano): I šta kažu Bugari? Ne daju struju i usisivače džabe?

Zoksi (spremno, ali oprezno): Ne, šefe. Kažu: zar vam nije dosta što smo vam dali džabe štand od 200 kvadrata na udarnom mestu Sajma.

Bradić (pogođeno): Stipse. Šta će mi kvadrati bez struje i čistačice? Šta, treba iz Beograda da nosim rešo na baterije? Ili da čekam da mi Mrka i Đilas montiraju štand?

Zoksi (za sebe): Pa jeste, završili bi ga kad i Kineski most.

Bradić (u vatri): Zar treba Mlađu da angažujem ko noćnog čuvara nacionalnog štanda?

Zoksi (za sebe): To i ne bi bilo loše. Uštedeli bi na hotelskom smeštaju. A i voli da čita.

Bradić (razjaren ali otmen): Pa šta oni misle, da tražim od Mlade da mi kešira one besplatne deonice NIS-a pa da platim Bugarima električare i dundere?

Zoksi (iznenađeno i glasno): Mlađa ima deonice NIS-a? A ja mu u Kliu još davao platu. Pet puta godišnje.

Bradić (pribran, ozbiljan): Ma ne taj Mlađa... Jedan je Mlađa. I šta sad? Da platim bugarski info-stan? Pa ja ga ni u BDP-u nisam plaćao.

Zoksi (probirljivo): Šefe..., a da se vadimo na H1N1?

Bradić (tračak nade u pogledu je daleko): A kako?

Zoksi (jasno): Kažemo: beda udarila u srpski PEN, pomor među PEN-ovcima, svi su u karantinu, po kućama i veleposlanstvima. Mika u radnoj poseti šumaru, Goksi tihuje u levitirajućem manastiru... Jednostavno, nema ko da ide.

Bradić (seti se): Dobar predlog, ali džaba. Mika šije odeo, treba da primi orden na filološke grudi. Ne ide da ga dobije poštom. A i Prvanovu ne bi bilo pravo.

Zoksi (spremno): U pravu ste, otpada.

(Pauza. Naelektriziran kabinetski zrak)

Zoksi (uzbuđeno): Šefe, šefe. Bugari poslali depešu. Top sekret. **Bradić** (smejulji se): Sekret? Da nije ružino ulje? Čitaj, šta vele crnomorska braća?

Zoksi (razgovetno): Plava riba, svastikin but, kljukana dinastija...

Bradić (patronski): Zoksi, nemoj mene time, ja sam više za klasi-ke. Pekić, Andrić, runo u avliji i tako to... Aj probaj donjom specijalnom šifrom.

Zoksi (momentalno&trijumfalno): Šefe, Bugari plaćaju sve.

Bradić (deus bez mašine): Sve? Stvarno... (pauza brige) A šta sad?

Zoksi (izdaleka): A da im poturimo koncept za Lajpcig?

Bradić (očajno): Koji koncept?

(Kabinetski mrak)

SPREM'TE SE, SPREM'TE, LAJPCIGI

Dogovor koji je postignut između bugarskog i srpskog Ministarstva kulture da Srbija i iduće godine bude počasni gost, i to ne zato što je ove godine bljirala u svom nastupu nego zato što se uopšte tamo nije ni pojavila, pokazuje da su Bugari progutali svoj ponos, oprostili izjalovljen prihod – a može biti redukovali honorare pomoćnom sajamskom osoblju, sve u cilju očuvanja dobrosusedske idile. Problem u komunikaciji, koji pominje Veselin Kostov, svakako pada na teret oba ministarstva. Ono što, blago rečeno, zabrinjava u ponašanju aktuelnog Ministarstva kulture Republike Srbije koje vodi Nebojša Bradić, jeste tako laka spremnost da se Srbija izloži regionalnoj blamaži zbog tričavih par hiljada evra koliko je mogao da košta zakup i montiranje našeg sajamskog štanda. Na stranu potpuna nefleksibilnost da se prihvate olakšice koje je bugarska strana predložila, doduše sa debelim zakašnjenjem, i plati samo održavanje štanda. Izgovor tajmingom budi ozbiljnu sumnju u to da li je Ministarstvo uopšte

imalo pripremljen program za nastup na štandu počasnog gosta, a to će reći publikacije i knjige prevedene na bugarski jezik i razrađenu shemu književne ponude, koja se ne može svesti na pu-ko fizičko prisustvo pisaca na štandu.

Ako neko još uvek ne zna, Srbija je počasni gost na Sajmu knjiga u Lajpcigu 2011, koji je zajedno sa Frankfurtom najznačajniji nemački sajam knjiga. Nastup naše zemlje i ponašanje Ministarstva kulture na Sajmu knjiga u Sofiji 2009. treba videti kao uvertiru za Lajpcig. Lajpcig se brani u Sofiji, da parafraziramo jednu staru ratnu krilaticu. U Sofiji su se demonstrirali infrastrukturni i kadrovski kapaciteti kojima naše Ministarstvo kulture raspolaže za prezentaciju naše literature, ali i stepen menadžerske samosvesti i odgovornost prema poslovnim partnerima. Da su gospoda Bradić i Hamović razmišljali o nacionalnom blamu kome će biti izloženi svi koji sa Srbijom imaju ikakve veze kada se proćuje za ovaj skandal, sami bi podigli kredit i iz svog džepa platili naš štand, ako se već državni budžet nedotupavno maćehinski odnosi prema resoru kulture kao vrsti uzaludnog luksuza i elitističke razbibrige. Ovako je, što bi rekli pro-EU političari, upućena snažna i jasna poruka ne samo organizatorima Sajma u Lajpcigu.

Jer, ne mora da znači da ćemo baš svaki put prekršiti preuzete obaveze i otkazati u minut do dvanaest. Možda ćemo vam i doći. Možda ćemo vam i nešto korisno pokazati. Doduše ne onoliko i onako kako bismo mogli da smo počeli na vreme i radili kompetentno, van stranačkih uticaja i ličnih sujeta, ali ajd sad, da ne zakeramo previše. Samo, vodite računa o čuvenoj krilatici poslednjeg od Lujeva. Ako tetošete a ne kultivišete brljive prostake, može se desiti da entropija zakuca i na vaša vrata. A mi smo navikli da živimo s njom, ruku pod ruku, kao sa Mladićem i sa Škorpionima, sa pravdom za Uroša i sa detinjom ljubavlju za Pahomija, sa tajkunima i demokratama, sa zlikovcima i patriotama. Entropija je virus. Virus popustljivosti pred štetočinstvom ■

Ima i knjiga: Nesrpski štandovi u Sofiji

zapravo jest ovisi o perspektivi. Dvadeset i četiri sata provedena unutra dovoljna su, međutim, za jedan jednostavan zaključak – pojas Gaze vjerovatno je jedno od istovremeno najljepših i najtužnijih mjesta na svijetu.

Uz svu potrebnu papirologiju, u Gazu se iz Izraela može ući samo preko graničnog prijelaza u Erezu, kompleksa zgrada velikog gotovo poput Zračne luke Pleso. Projektiran je i sagrađen tako da ljude teško pušta u Gazu, a iz Gaze – za one koji imaju sreće te uopće od tamo smiju izaći – još i teže. Pregled putovnice prvo je i posljednje mjesto na kojem ćete pri ulasku sresti službeno izraelsko lice, nakon toga slijede dugi i klaustrofobični hodnici, vrata koja se sama otvaraju i zatvaraju, žicama ograđeni prolazi, visoki betonski zidovi te – naravno – gomi-la kamera koja ne dopušta nijednom centimetru prostora da ostane nepokriven. Nakon izraelskog prijelaza, odnosno labirinta dugog gotovo kilometar, izbija se na „ničiju zemlju“. Do susreta s Palestincima treba preći još gotovo kilometar brisanog prostora, koji omogućuje prvi pogled unutra i prvi dojam. On se neće mijenjati do izlaska, samo će dobiti dodatne konture i nijanse, jer ovo je potpuno drugi svijet, nimalo sličan bilo čemu što smo dosad vidjeli u životu. Površina Mjeseca prvo je što prolazi kroz glavu, tek sunce i pokoja biljka prekidaju smijeh izazvan nevjericom, te prizivaju u misao pravu riječ i grč koji ju prati – apokalipsa. Svuda oko nas su pustoš i ruševine, ako se čelična armatura što viri iz ostataka betona koji je izbjegao pretvaranje u prah uopće može nazvati ruševinom. Sasvim simbolično, palestinska kontrola smještena je u jednom građevinskom kontejneru, malo iza nje je i neslužbena, Hamasova, gdje putnicima otvaraju torbe i gledaju nosi li netko – ne bombe ili oružje, nego alkohol – otkako je Hamas zavladao Gazom, alkoholna su pića strogo zabranjena. Zateknu li nekog od lokalnog stanovništva u posjedu boce piva, Hamasovi će mu članovi priuštiti nekoliko dana nimalo suptilnog preodgajanja.

ARMATURA

Pišu: Jerko Bakotin & Hrvoje Krešić

GAZA – DAN U NAJVEĆEM ZATVORU NA SVIJETU

Reportaža

SILAZAK NA MJESEC

Više od milijun i pol ljudi nagurano je u obalni pojas dug oko četrdeset te širok između osam i devet kilometara; u njemu su kuće i zgrade porušene, ekonomija devastirana, a šverc i podzemlje doslovno su izvor života. Ogradite sve ovo osam metara visokim zidovima, bunkerima, bodljikavom žicom te vrhunskom nadzornom tehnologijom, dodajte militantne islamske ekstremiste koji na svakom koraku vježbaju svoj autoritet, redovna manja bombardiranja i zračne napade, i dobit ćete Gazu danas – bez ikakve sumnje najkontroverzniji dio priče o Izraelu i Palestincima. Najveći okupatorski zatvor na svijetu, odnosno najuspješniji mogući i potpuno opravdani način borbe protiv terorizma: baš kao i kod svih drugih izraelsko-palestinskih tema, što Gaza

BETON BR. 86 DANAS, Utorak, 15. decembar 2009.

S KOPAČIMA TUNELA

Zahvaljujući prijašnjem dogovoru, u Gazi nas čekaju Sami Abu Salem, novinar i fotoreporter iz Gaze, te vozač Jusuf, i to u bijelom „mercedesu“ E klase. Iako star desetak godina, taj je „mercedes“ samo doprinosio nadrealnosti situacije. Sami je povremeni predavač novinarstva i fotografije na fakultetu u Gazi. Brzo shvaćamo kako nismo mogli imati više sreće: tečno govori engleski i pozna je gotovo čitavu Gazu. Bio je član Muslimanskog bratstva, ali na vrijeme je shvatio tko su „loši momci“, pa danas mrzi Hamas, nevezano za to što su ga relativno nedavno brutalno pretukli kada ih je fotografirao prilikom egzekucije jedne Palestinke. Izraelci su ga, kaže, dva puta ranili, jednog su mu brata ubili, drugog strpali u zatvor te ga već više od deset godina nije vidio. Vižljast je, duhovit i otvoren, unatoč svemu što mu se dogodilo – ili možda upravo zbog toga – nemoguće je izbjeći osjećaj kako se ovaj čovjek u svakoj situaciji može izvuci, i preživjeti.

– Smjestite se brzo u hotel, pa vas vodim u tunele, govori nam, ne gubeći vrijeme. Misli na tunele ispod Rafaha, grada na jugu pojasa Gaze, jedinu ovdašnju vezu sa vanjskim svijetom. Pri smještaju u Hotel „Beach“, koji sa svojom prosječnom ponudom djeluje kao nevjerovatna oaza luksuza, pomaže nam zaposlenik lokalne turističke agencije. Čuvši nas kako razgovaramo, upao je s pitanjem na tečnom srpskom: Odakle ste vi momci? – Iz Hrvatske, odgovaramo. – Neverovatno, ja sam godinama živio u Kragujevcu. Zovem se Muhamed – za prijatelje Miki. Javite se ako išta trebate, kaže i, dok ga gledamo u nevjerici („Miki!?“) ostavlja nam svoj broj mobitela. Kroz tunele se u Gazu iz Egipta krijumčari sve: možda ne baš od igle do lokomotive, ali od igle do hladnjaka ili motocikla u jednom komadu – svakako. Desetak ljudi za jedan tunel svakodnevno kopa između tri i šest mjeseci, ovisno o njegovoj dubini te duljini. Naravno, Izraelcima su jako dobro poznate ove podzemne aktivnosti, a tunnelima se osim kućnih potrepština i bijele tehnike u Gazu navodno doprema i naoružanje, pa je ovo područje uz samu egipatsku granicu izloženo čestim raketiranjima, tim više što projektile ponekad stižu i s egipatske strane. Kopač tunela u Rafahu vjerojatno je jedno od najopasnijih zanimanja na svijetu. Na ulazu u jedno okno, plahtama i ceradama sakrivenom od znatiželjnih pogleda, dočekalo nas je desetak mlađih momaka. Za fotografiranje nisu bili raspoloženi, no nije im dugo trebalo da počnu opisivati kako izgledaju njihovi dani.

– Prošlog su tjedna tri brata poginula kopajući tunel, stotinjak metara odavde, objašnjava jedan od njih. Kaže kako je zrakoplov raketom pogodio tunel u kojem je bio jedan brat; druga su mu dvojica priskočila u pomoć te poginula od sumpornih plinova. – Gađaju nas u prosjeku dva do tri puta tjedno, objašnjava drugi. Pitamo – što radite kada raketiranje počne? – Bježimo. Ako nemamo kamo drugdje, bježimo u tunele, objašnjavaju nam, a Sami dodaje:

– Tlo ispod nas premreženo je tunnelima poput mravinjaka. Nekada su mogli kopati plitko, a danas su na granicu s Egiptom postavljeni zidovi koji idu i do osam metara duboko u tlo, kako bi spriječili kopanje tunela. Nije im to pošlo za rukom, ljudi samo kopaju još dublje. Ako se tunel uruši tijekom napada dok se u njemu skrivaju kopači, zarobljeni pod zemljom će pokušati kopati u svim smjerovima oko sebe. Ponekad prokopaju do drugog tunela u blizini, pa iziđu van. Ponekad ne. Zarada jednog kopača mizerna je, za 12 sati rada dobije stotinjak šekela dnevno – tj. oko dvadesetak eura. Svaki tunel, međutim, u nečijem je vlasništvu, a vlasnici na njima zarađuju gomile novaca.

– Donedavno, vlasnik tunela je za prosječan promet dnevno zarađivao oko 1.000 dolara, jednako koliko i njegov poslovni partner na drugoj, egipatskoj strani. Sve što vidite na tržnicama i dućanima u Gazi, apsolutno sve dolazi kroz tunele. Povrće, dječje igračke, televizori, domaće životinje... Nevjerojatno su važni za Gazu, što se najbolje vidi na primjeru goriva: prije nekoliko godina litra goriva koštala je oko 6 šekela, zatim je – nakon početka opsade – skočila na 20 šekela. Nakon što je iz Egipta roba počela pristizati tunnelima, a s njom i jeftino gorivo, cijena je pala na jedan, dva šekela. Očekivano, istovremeno se dogodio i enormni rast bogatstva nekolicine pojedinaca u Gazi, priča Sami.

PODZEMNA TRŽNICA

Nakon kratkog nagovaranja, dopušten nam je ulazak u 12 metara dubok i pola kilometra dugačak tunel. Spuštamo se niz okno rasklimanim ljestvama, te dolje zatječemo dva momka, koji nas uvo-

BETONJERKA
POLUMESECA

Anarhista je osuđen na godinu dana zatvora zbog izazivanja međunarodnog incidenta. Prošao je namrgođen pored grčke ambasade.

Tomislav Marković

de u tunel. Vruće je, zagušljivo, zrak je težak i ispunjen mirisom benzina. Na podu prolazimo pokraj napola prerezane plastične bačve, čeličnom sajlom povezane s jednim, odnosno drugim krajem tunela; to su kolica kojima se razmjenjuje roba. Sa svakim našim pokretom, bez obzira koliko pažljivim, pijesak otpada sa zidova i plafona. Nažalost, ne uspijevamo doći na drugi kraj. Na jednom mjestu tunel je tako uzak da bismo dalje mogli proći samo pužajući na trbuhu, a upravo na tom mjestu kopači nam pokazuju kako je tunel nesiguran. Radovi još nisu gotovi, treba ga poduprijeti gredama, a dotad bi se u svakom trenutku mogao urušiti. Povratak je brz, sajlom na motorni pogon nas dižu gore. Tek nakon izlaska shvaćamo koliko je blizu Egipat – stražarski toranj egipatske vojske stotinjak je metara daleko od nas.

Na maloj čistini nedaleko od ulaza u desetine drugih tunela igra se nogometna utakmica. Ekipe su u dresovima, tu je i sudac te stotinjak gledatelja, osjećaj formalnosti – zanemarimo li krajolik – razbija tek činjenica da većina igrača nema nikakvu obuću, nego igraju bosu. Strance s fotoaparatom djeca će okružiti u tren oka, jedni će htjeti biti na svakoj fotografiji, dok će drugi nagovarati da objektivom uhvatimo rijetke sramežljive među njima. Nažalost, sramežljivi nerijetko za to imaju i dobar razlog, riječ je o djeci koja su pretrpjela neku tešku ozljedu, te se sada kreću uz pomoć štaka ili proteza. S vremenom popuštaju pred nagovorom svojih prijatelja, te se namještaju za fotografiranje, pokušavajući se pritom nespretno riješiti svojih pomagala. Ne žele ih na slici, pa ih dodaju drugima, ili jednostavno privremeno bacaju negdje u blizinu.

Nakon igrališta odlazimo na aerodrom, odnosno ono što je od njega ostalo. Uništena aerodromska zgrada, sve izbombardirano i razrušeno, zaraslo u travu, groteskno. – Ono tamo je VIP zgrada, pokazuje nam Sami ruševinu sjajne kupole, u kojoj opsceno zjape rupe veličine omanjeg šlepera. Taman smo izašli iz auta na prilaznu cestu i izvadili fotoaparate, kad li Sami odjednom počne vikati „Idemo, idemo, netko puca!“. I zaista, pucali su. Iz daljine, skroz na kraju aerodroma, čuli su se pucnji, nekako tupo, „pk – pk -pk“, kao da je riječ o dječjoj igrački. Pobjegli smo na drugu stranu, iza zgrada, na pistu izrovanu tenkovskim gusjenicama.

– Ne znam jesu li nas samo htjeli upozoriti da ne prilazimo dalje, ili su nas zaista gađali. Ali, ne namjeravam to otkriti, kaže naš vodič s jasnim instinktom za preživljavanje.

Na drugom kraju aerodroma zatičemo gomilu motorista. Izvode akrobacije, uživaju i jurcaju, potpuno nadrealno, prizor iz „Mad Maxa“, na razorenoj pisti, usred ničega. Pogotovo kad čovjek zna da su i motori stigli kroz tunele. Po Samijevim riječima, to je „recentan fenomen“, a prava poma-ma je nastala prošle godine kada je nakratko probijen zid na egipatskoj granici: stotine tisuća ljudi pohrlile su u Egipat, a vratile se na motorima. Istini za volju, priuštiti si ih mogu tek oni na platnom spisku Hamasa, UN-a ili službene vlade Palestinske samouprave iz Ramallaha, te vlasnici tunela. Time je – uz ribarenje, nešto sitne poljoprivrede te raznog mutnog i manje mutnog trgovanja na sitno – iscrpljen popis gospodarstva Gaze. Obrti su prethodno hranili 40 posto stanovništva, no blokada – ili opsada, kako kažu lokalci, potpuno ih je uništila.

Navečer se usred Gaze odvijao veliki Hamasov skup. Dva dana ranije, navodno prilikom pokušaja postavljanja bombe u blizini izraelskih barijera, poginula su dva mlada borca. Pred nekoliko stotina okupljenih Palestinaca Hamasovi dužnosnici održali su im komemoraciju, proglasili ih mučenicima te usput iskoristili priliku za postrojavanje svojih jedinica, pjevanje pjesama vjersko-borbenog sadržaja i držanje govora o snazi Hamasa i vjeri u Alaha. Čim su spazili strane novinare, Hamasovi su operativci pokazali koliko su marketinški osviješteni – sa širokim osmijehom natjerali su gomilu da se razmakne, te nas za ruku doveli do prvih redova, bok uz bok čak četvorici njihovih službenih snimatelja i fotografa.

U ulici pokraj trga na kojem se skup održavao Hamasove su se jedinice pod punom ratnom opremom pripremale za svečano postrojavanje. Jedna od njih izgledala je pritom potpuno neuvježbano i nekoordinirano, i bez obzira na bajunete nataknete na jurišne puške u njihovim rukama, te izvikivanje borbenih poklika iz petnih žila, čovjek se teško mogao oteti dojmu da se pod maskama skrivaju dječja lica, zbunjeni mladići što su tek zagazili u pubertet.

IZLAZAK

Ujutro još kratko razgovaramo s ribarima. Očajavaju na mulu, pocrnjele kože i ispucanih ruku, baš kao u naših ribara. Njih sedmorica od jutra su uhvatili svega dva sanduka ribe. Izraelski ratni brodovi brane im, kažu, da se udalje više od dvije milje od obale, dok izraelske ribarice izlovljavaju palestinsko more bogato ribom. Tvrdi da ponekad Izraelci i pucaju na njih. Pitanje „kako preživljavate“ izaziva dramatičan efekt.

– Preživljavamo? Zar je ovo život? Alah – sarkastično i uzbuđeno se smije stariji muškarac i upire prstom u nebo. Nudi nam da posvojimo koje od njegove djece, jer ih on nema čime hraniti. Njegov kolega po imenu Rami Abu Amira dodaje kako ponekad dobiju i pomoć od UN-a, no otkad je Hamas na vlasti nisu vidjeli nikakvu ispomoć.

– Pojedu je mali „hamasići“, podrugljivo kaže Rami, na što se svi nasmiju. Zbog svega ovog, cijena ribe u Gazi dosegne i do 400 šekela (oko 580 kuna) za pet-šest kila kvalitetnije srdele!

Izlazak iz Gaze priča je za sebe, puno veća od ulaska. Obrnutim redoslijedom, sada prvo prolazimo Hamasovu kontrolu, pa kontejner Palestinske samouprave, na postaji slikovitog imena „Hamsa – Hamsa“. Iako je Hamas na vlasti, Izraelci ga ne priznaju, pa je postavljena „međukontrola“ službenih palestinskih vlasti. Oni telefonski obavještavaju Izraelce o našem prelasku – prilazak zidu bez najave znači otvaranje vatre. Pješke prelazimo brisani prostor u grotesknom, vanzemaljskom krajoliku ruševina, vrućine i zaglušljive tišine, isprekidane tek škripom pijeska pod našim cipelama, i dolazimo pred ulaz u terminal. Ispred nas je šest čeličnih kliznih vrata, nigdje nikog, i nekoliko kamera koje nas gledaju, okruglih poput očiju robota iz filma „2001: Odiseja u svemiru“. Nakon otprilike minute jedna vrata sama kliznu u stranu. U sobi nas dočekuje prazan stol i još jedna kamera, bez ikakvih objašnjenja. Vrtimo se po njoj, pokušavamo proći kroz vrata, samo da bi nam glas iz zvučnika nakon nekoliko trenutaka naredio – stavite torbe na stol. Niotkuda se pojavljuje Palestinac, jedan od nosača prtljage porazbacanih unutar ovog kompleksa, prigodno obilježen fluorescentnim prslukom, jedino živo biće koje nam se izravno obraća. Otvara naše torbe, usmjerava ih prema kameri i nakon nekoliko trenutaka govori nam kako možemo proći dalje. Konačno, bez prtljage ulazimo u neakvu kapsulu. Mjesto gdje moramo staviti noge u njoj je jasno označeno, ruke držimo raširene visoko u zraku. Oko kapsule se tada zavrti senzor koji skenira čitavo tijelo. Pali se zelena lampica, možemo dalje. Nakon otprilike sat i pol vremena smo na teritoriju Izraela. S druge strane ostali su Sami, koji je za razliku od goleme većine stanovništva, u životu vidio i svijet van Gaze, Jusuf, Hamas i čitav morbidni kabare grotesknog zatvora za milijun i pol ljudi.

– Mi smo robovi. Sjećam se, kada sam jednom bio izvan Gaze, u drugim zemljama, i gledao kako ljudi žive u slobodi, dobio sam osjećaj kako mi nismo dio čovječanstva. U početku smo govorili o velikom zatvoru, ali za toliko ljudi, on je zapravo vrlo, vrlo malen. Moja žena ima rak, a ja je ne mogu izvesti van Gaze. Ovdje u bolnici nema ni aspirina, pričao nam je jedan Palestinac zaposlen u UN-ovoj školi, u kojoj nema ni olovaka ni papira. Gledao nas je velikim, toplim, odlučnim očima. Bila je to situacija u kojoj smo mogli samo šutjeti i gutati knedle. Sami je, međutim, neuništiv.

– Volim Gazu – bio sam u New Yorku, no nije mi se svidio. Nema dušu. Ali, ako ikako bude moguće, moja djeca neće ovdje živjeti ■■■

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika u toke

Piše: Predrag Lucić

ŽAO MI TE, IMA DA TE BOLI...

(iz noutbukvara mladih nik-nejmova)

Žao mi te, ima da te boli...
Lepo sam joj napiso na Fejsu,
Jer ne može čovek da odoli
Silovanju u sajberskom spejsu.

Šrafčigerom služim se ko mišem,
Iz zvučnika njen već čujem jauk,
Koljem, karam, pišem, onanišem...
Nek naruči sama krst i sanduk.

Obećo sam mozak da joj prospem
Kojim ništa ne ume da shvati...
A ja ću je seći gde god dospem,
Tranširanu njenima je dati

Da je glođu sve onako presnu,
Taj je prizor mojoj duši klopa...
Ne prodajem priču beslovesnu,
Ja se hranim putem Fotošopa.

A mi smo je sa tri noža sekli,
Ja i moja dva nik-imenjaka,
U rerni je Nero-Smart ispekli,
Napravili gozbu od pornjaka...

Grbove joj rezali po njuški,
Terali da peva i navija...
Ispod smo se potpisali muški:
Nik-nejm Grobar i nik-nejm Delija.

Odradili ritualna klanja,
Navijačka silovanja grupna,
Pravili joj sva moguća sranja...
A ona nam osta nedostupna.

Psovali joj sve mrtvo i živo,
Boga što je nepristojnom stvori,
Što se iza nik-nejma ne skriva,
Što baš nikom da ne odgovori...

Kako može sve da ignoriše,
Da ne ceni napor što joj pretiš,
Čak ni psovkom da ti ne otpiše,
U inboksu da ti bude fetiš?

Žao mi te, ima da te boli...
Nije pretnja vredna svake žene,
Neke od njih pretnja uzoholi:
Baš njih boli za žal, bol, za mene!

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

KECMANOVIĆ, NENAD

KECMANOVIĆ, dr Nenad (Sarajevo, 9. 9. 1947) marksista, politolog, reformista, nacionalista, senator, svedok odbrane ratnih zločinaca. Diplomirao je politologiju na Sarajevskom univerzitetu gde je i doktorirao 1975. sa tezom o *marksističkoj valorizaciji teorije konvergencije*. Kao marksista i partijski aparatčik, napredovao je u univerzitetskoj karijeri. Bio je dekan FPN-a u Sarajevu, a u periodu 1988–1991. rektor Sarajevskog univerziteta. Paralelno sa naučnom, razvijao je i političku karijeru. Tokom osamdesetih je vešto ekvilibrirao između nacionalističke i reformističke orijentacije. Nakon Titove smrti je otpočeo sa revalorizacijom Ustava iz 1974. U političkom sukobu sa Raifom Dizdarevićem, ostao je bez nameštenja u Predsedništvu SFRJ (umesto njega je postavljen Bogić Bogičević). Bio je i u reformistima Ante Markovića kao i član ratnog Predsedništva BiH. Tokom 1992. se preselio u Beograd gde je, pišući svoje nacionalističke tekstove za NIN, već stvorio odstupnicu za sebe. Radio je na Univerzitetu BK, te na Učiteljskom fakultetu da bi naposljetku postao šef Odeljenja za politologiju na beogradskom FPN. Kao senator RS neprestano je podržavao politiku SDS-a i pružao je svakovrsnu *intelektualnu pomoć* da se RS „razvije“ i postane to što danas jeste. Pomogao je osnivanje Odseka za politologiju na Palama, gde i sam predaje. Bio je svedok odbrane Momčila Krajišnika, koji je proglašen krivim za *istrebljenje gotovo 3000 bosanskih*

Dogodine u Sofiji: Nacionalni dvorac kulture

muslimana i Hrvata kao i za učešće u prisilnom premeštanju više od 100 000 muslimana i Hrvata. Prati i komentariše pre svega rad bošnjačkih političara, braneći RS idejama Nikole Koljevića i Biljane Plavšić. Smatra da se genocid na tlu Bosne nikada nije dogodio, da je granatiranje Sarajeva bilo slučajno, da su Markale režiране, a da je najveće etničko čišćenje tokom rata izvršeno upravo nad sarajevskim Srbima. Danas je zagovornik tesne saradnje na osovini Tadić-Dodik (što se u stvarnosti i događa), kao i apsolutne simetrije Kosovo-RS. Oduševljen je raznovrsnim oblicima saradnje između Srbije i RS. Posebno ističe Dodikov nastup na Saboru trubača u Guči, kao i otvaranje škole „Srbija“ na Palama. To smatra odličnim političkim porukama upućenim ostatku bosanskog sveta. Autor je političke krlatice „Kosmet za Republiku Srpsku!“. Smatra da je to što se dogodilo na Kosovu identično sa „demografskim“ procesima u RS, zaboravljajući razmere etničkog čišćenja muslimanskog življa na teritoriji današnje RS. Veruje da se proces formiranja nacionalnih država na tlu Evrope još uvek nije okončao i sve svoje intelektualne snage usmerava ka razgradnji BiH. Nedavno je izašla knjiga njegovih *došminkanih* kolumni iz NIN-a pod naslovom *Nemoguća država: BiH*. Inače, današnju Bosnu vidi kao „poslednju diktaturu u Evropi, a visokog predstavnika za BiH kao poslednjeg diktatora na starom kontinentu“. Kada se sve ovo ima u vidu, jasno je odakle potiče *bojevo punjenje* za poetiku njegovog sina – Kecmanovića Juniora, autora znamenitog romana *Top je bio vreo*, u kome je pisac uspeo da *sasvim objektivno i nepolitično* pretoči očeve ideje u štivo za relaksaciju *uznemirenih* Srba. Mada, dr Kecmanović Senior za razliku od lakomislenog Juniora veruje da je *osećaj ugroženosti* kod Srba sjajna stvar, da ga treba negovati jer ih čini *budnim* i tera ih da *zbijaju redove* (videti istoriju nastanka grupe P70: Beton br. 73). Za razliku od ostrašćenog Juniora, povremeno odlazi u Sarajevo, gde, kako kaže, još uvek ima neke prijatelje među Bošnjacima koji mu veruju ■

BLOK BR. V

Radovan Popović: Primeri (1)

